

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Strategie aktérů ve vyjednávání o vystoupení Spojeného
království z Evropské unie

Jakub Šrámek

Plzeň 2019

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

Strategie aktérů ve vyjednávání o vystoupení Spojeného království z
Evropské unie

2019

Jakub Šrámek

Vedoucí práce:

PhDr. Mgr. Petr Jurek, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2019

.....

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat PhDr. Mgr. Petru Jurkovi PhD. za vedení mé bakalářské práce, cenné rady a odborný dohled.

Obsah:

1	Úvod.....	5
2	Historický vývoj vztahu Spojeného království k evropské integraci....	7
2.1	Vstup Velké Británie do EHS.....	7
2.2	Postoj vlády Margaret Thatcherové k evropské integraci	8
2.3	Trvalé Britské výjimky.....	9
2.4	David Cameron a cesta k referendu.....	11
2.5	Kampaň a následné referendum	12
3	Prvotní cíle Spojeného království a Evropské unie	14
3.1	Bílá kniha a počáteční cíle Spojeného království.....	14
3.2	Pokyny Evropské rady a počáteční cíle Evropské unie.....	16
4	Průběh vyjednávání o vystoupení Spojeného království z Evropské unie	19
4.1	Průběh vyjednávání v roce 2017	19
4.2	Průběh vyjednávání v roce 2018	21
5	Dohoda o vystoupení Spojeného království z Evropské unie.....	26
5.1	Hlavní text dohody o vystoupení.....	26
5.2	Protokoly dohody o vystoupení.....	28
6	Závěr.....	30
7	Seznam použité literatury a zdrojů.....	33
8	Resumé.....	38

1 Úvod

Jedním z aktuálně nejdiskutovanějších témat nejen v Evropě, je vystoupení Spojeného království Velké Británie a Severního Irska (dále jen Spojené království) z Evropské unie (EU), neboli brexit. Slovo brexit vzniklo spojením slov „Britain“ a „exit“. Spojené království, které je součástí evropského integračního procesu od svého vstupu do Evropských společenství v roce 1973, rozhodlo v referendu 23. června 2016 o svém vystoupení z EU, a to rozdílem necelých čtyř procent.

Článek 50 Smlouvy o Evropské unii (SEU), který umožňuje vystoupení, byl britskou premiérkou Theresou Mayovou aktivován 29. března 2017. Od tohoto dne se rozběhla dvouletá časová lhůta, během které by měla být vyjednána dohoda mezi oběma stranami. Pokud se v daném čase nepodaří dosáhnout dohody, přestanou všechny ustavující smlouvy pro Británii platit. Jelikož je Spojené království první zemí, která kdy aktivovala Článek 50 SEU, neexistuje zde precedent, podle kterého by se aktéři mohli řídit.

Předmětem práce budou samotná jednání mezi jednotlivými aktéry, přičemž se zaměřím na jednání ze strany Spojeného království a Evropské unie jako celku. Přestože mají jednotlivé členské státy často rozdílné priority v různých otázkách, v otázce brexitu působí evropská sedmadvacítka velice kompaktně. Budu se zabývat průběhem vyjednávání od aktivace Článku 50 SEU 29. března 2017, až po dohodu, kterou Evropská rada i kabinet premiérky Mayové schválili v listopadu roku 2018 a která sklidila negativní ohlasy v Parlamentu Spojeného království.

Cílem práce bude nastínit vztah Spojeného království k Evropské unii a odpovědět na otázku, zda témata vedoucí k vystoupení Spojeného království byla něčím novým, nebo zda se objevovala už v průběhu britské participace na evropské integraci. Následně bych chtěl zjistit, jaké byly prvotní cíle obou aktérů a kde se ony cíle shodovaly a kde rozcházely. Jak postupovali oba aktéři v průběhu vyjednávání a jakých výsledků bylo dosaženo v listopadové dohodě. Který z aktérů měl ve vyjednávání převahu a jak této výhody využíval. Cílem mé práce jako celku by mělo být poskytnout náhled do vyjednávání o vystoupení Spojeného království z Evropské unie a všech jeho aspektů.

V úvodní části práce zmapuji historický vývoj postoje Spojeného království k evropské integraci. Geografická poloha Velké Británie a britské vazby na země Commonwealthu a Spojené státy americké jí pomáhaly hrát historicky specifickou roli na evropském kontinentu. V této souvislosti se budu zvláště věnovat ministerským předsedům, jakožto ústředním postavám britské vnitřní i zahraniční politiky. Od podání první přihlášky do Evropských společenství (ES) a její následné veto Charlesem de Gaullem, přes návrat k euroskepticismu za vlády Margaret Thatcherové, až po vyjednávání čtyř opt-outů v následujících dvou

dekádách. Představím faktory, které vedly Davida Camerona k vyvolání referenda o setrvání v EU, ať už to byl přechod části konzervativních voličů ke straně UKIP, nebo rozpory v jeho vlastní straně. Poté se zaměřím na kampaň předcházející onomu referendu, následnou rezignaci Davida Camerona a nástup Theresy Mayové do úřadu ministerského předsedy.

V druhé části se budu věnovat cílům, které si stanovily Spojené království i Evropská unie před začátkem vyjednávání. Představím bílou knihu, ve které britská vláda rozvádí své strategie a cíle, kterých chce ve vyjednávání dosáhnout, a také direktiva EU týkající se brexitu, o která se při vyjednávání bude opírat Evropská unie. Vytyčím prioritní témata a odůvodním jejich důležitost pro dané aktéry. Následně popíši průběh vyjednávání a jeho rozdělení na jednotlivé fáze. Větší pozornost budu věnovat první fázi, jelikož ta se zabývá právě vystoupením Spojeného království, zatímco druhá fáze se zaměřuje na budoucí vztah mezi oběma aktéry. Kromě samotného vyjednávání budu svou pozornost věnovat také událostem, které na něj měly vliv. Ať už je to proslov premiérky Mayové ve Florencii, nebo britský *Chequers plan*. Na závěr práce interpretuji onu dohodu z listopadu 2018. Představím, jak byla témata vyřešena a pokusím se poukázat na ústupky, které aktéři udělali, aby mohla výsledná dohoda vůbec vzniknout.

Vzhledem k aktuálnosti tématu této bakalářské práce budu pracovat převážně s internetovými zdroji. Výjimkou bude první kapitola, ve které se budu věnovat historickým vztahům mezi Spojeným královstvím a Evropskou unií. K tomuto tématu bylo vydáno mnoho knih a odborných článků v anglickém i českém jazyce. Ve zbytku své práce, kde se zaměřím na samotná vyjednávání, budu vycházet převážně z internetových zdrojů v anglickém jazyce. Hlavními servery, které budu v práci využívat budou oficiální stránky Vlády Spojeného království, Evropské rady a Evropské komise. Další důležité zdroje budou převážně britské zpravodajské servery, jako jsou *BBC*, *The Guardian* nebo *The Independent*.

2 Historický vývoj vztahu Spojeného království k evropské integraci

2.1 Vstup Velké Británie do EHS

Spojené království mělo vždy zvláštní vztah k evropské integraci, který pramení jak z jeho historických a geopolitických zkušeností, tak z britské identity a tradice suverenity. Zpočátku se Spojené království drželo stranou evropské integrace, což se postupně začínalo negativně projevat v ekonomice. V roce 1960 vzniklo Evropské sdružení volného obchodu (ESVO)¹. ESVO díky své roztržitosti a heterogenosti nesplňovalo svůj účel. Ukazovalo se, že nejen Spojené království, ale i další členské země obchodují více se státy Evropského hospodářského společenství (EHS) než mezi sebou (Goňec 2002: 76).

V srpnu roku 1961, za vlády Konzervativní strany v čele s Haroldem Macmillanem, podalo Spojené království přihlášku do EHS. O dva roky později byl vstup Spojeného království do EHS vetován francouzským prezidentem Charlesem De Gaullem. V roce 1967 se postup opakoval: Britové zažádali o vstup, který byl opět vetován De Gaullem. Následoval třetí pokus, vedený konzervativní vládou v čele s Edwardem Heathem. V tu dobu již nebyl v čele Francie Charles De Gaulle a vstup Spojeného království získával reálné obrysy (Booker, North, 2006: 161–162).

Spojené království vstupuje, společně s Irskem a Dánskem, do Evropských společenství (ES) 1. ledna 1973. Odpůrci vstupu se dělili do dvou skupin. K první skupině, která nestála o žádné začlenění, patřila především menší část Konzervativní strany, v jejímž čele stál Enoch Powell. Argumentovala ztrátou suverenity a tím, že vstupem do ES by se Spojené království obrátilo zády k zemím Commonwealthu. Druhá část odpůrců zastávala postoj, že podmínky vstupu, které vláda vyjednala, nebyly akceptovatelné. Do této skupiny spadala většina Labour party. Labouristé se báli negativního dopadu na demokracii ve Spojeném království, nekonkurenceschopnosti britských výrobků na evropském trhu a volného pohybu pracovní síly (Gerbet 2004: 239–240).

Po volbách v roce 1974 se k moci dostala Labour party v čele s Haroldem Wilsonem, který v kampani sliboval „opětovné projednání“ vstupních podmínek a v případě jejich přijetí následné celostátní referendum o setrvání v ES za nově vyjednaných podmínek. Nové vyjednávání ve výsledku nepřineslo žádné výraznější změny, ale spíše jakési prodloužení přechodného období. Před referendem se Wilson vyjádřil pro setrvání Spojeného království v ES i navzdory tomu, že většina jeho strany byla proti. Zajímavé je, že nově zvolená předsedkyně

¹ Zóna volného obchodu mezi státy, které (také jako Spojené království) z různých důvodů odmítaly vstoupit do EHS

opoziční strany Margaret Thatcherová byla v kampani na straně premiéra Wilsona. Referendum se konalo 5. června 1975, kdy pro setrvání bylo 67,23 % odevzdaných hlasů při účasti 64,62 % oprávněných voličů (ibid: 240–242).

Asi největším britským problémem v rámci ES byla britská rozpočtová otázka (*British Budgetary Question*). Šlo o příspěvky Spojeného království do rozpočtu EHS, které hrály poměrně velkou roli také při Wilsonovu „opětovném projednávání“ vstupních podmínek. V roce 1976 byla Británie třetím největším čistým plátcem příspěvků do rozpočtu, a to stále platily Wilsonem „přejednané“ přechodné podmínky. Přestože v HDP na hlavu bylo Spojené království až na sedmém místě, výhledy v té době naznačovaly, že za několik let by Británie překonala Německo a stala by se největším plátcem čistých příspěvků. Poměrně výrazným faktorem bylo také to, že Francie, která blokovala navýšení peněz do regionálních fondů, získávala pro své zemědělce nejvíce z rozpočtu (Booker, North: 2006).

2.2 Postoj vlády Margaret Thatcherové k evropské integraci

Po katastrofální „zimě nespokojenosti“², kdy Británii ochromila série sporů v průmyslu, končí pětiletá vláda dvou labouristických kabinetů. Nastupuje konzervativní vláda v čele s Margaret Thatcherovou, která se stala premiérkou Spojeného království v květnu 1979. Krátce po jejím nástupu se konaly první volby do Evropského parlamentu. V předvolební kampani kladla Thatcherová důraz na svou „vizi“ Evropského společenství, které mělo být podle ní „silou svobody“ (Booker, North 2006: 224).

Premiérka se od začátku své vlády snažila řešit situaci rozpočtu ES a britského příspěvku, který byl neadekvátně vysoký. V 80. letech šlo až 80 % rozpočtu na společnou zemědělskou politiku. Vzhledem k svému poměrně malému zemědělskému sektoru, přispívalo Spojené království do společné kasy větší objem financí, než bylo spravedlivé (Šimová nedatováno). Otázka britského příspěvku do rozpočtu ES byla projednávána na summitu Evropské rady v Dublinu v roce 1979. Velké Británii byla navržena refundace, kterou však Thatcherová odmítla. Požadovala trvalé řešení, a nejen krátkodobé návrhy na snížení příspěvku do rozpočtu. Došla k názoru, že musí řešení obnášet kompletní reformu financí EHS (ibid: 227–228).

Zásadní bylo zasedání Evropské rady ve Fontainebleau v červnu 1984. Díky možnosti využít právo veta, souhlasilo Spojené království s navýšením příjmu rozpočtu z 1 % DPH na 1,4 % DPH v jednotlivých členských zemích pod podmínkou rozpočtové reformy a kompenzace britského příspěvku. Byl zaveden tzv. britský rabat, což je de facto sleva z příspěvků do společného rozpočtu. Návrat

² Označuje zimu na přelomu let 1978 a 1979, během které probíhaly celostátní stávkové akce pořádané veřejností i odbory.

prostřednictvím fondů byl dohodnut na dvě třetiny, tedy 66 % čistého britského příspěvku. Spojené království je jako jediné v EU s permanentním rabatem (Šimová nedatováno).

Vláda Thatcherové podporovala ekonomickou spolupráci a myšlenku volného obchodu v rámci ES. K vytvoření společného vnitřního trhu měl být podepsán Jednotný evropský akt (JEA). Ten však vytvořil základ pro užší politickou spolupráci mezi jednotlivými členskými státy a stal se spíše ústavní reformou Římských smluv. S tím Thatcherová nesouhlasila spolu s představiteli Dánska a Řecka. V roce 1985 se v Lucembursku konal summit, a i přes nesouhlas tří členských států byla vyjednána konečná podoba JEA. V únoru 1986 byl JEA podepsán všemi členskými státy ES. Za jeho podpis byla Thatcherová kritizována ostatními členy Konzervativní strany, kteří se obávali o suverenitu britské měny i národa. JEA se stal podkladem pro vznik Maastrichtské smlouvy. (Fajmon 2010: 194–195).

Integrace měnové politiky také ovlivnila britsko-evropské vztahy. Zde dochází k rozepřím nejen mezi Thatcherovou a ES, ale také mezi Thatcherovou a vlastní Konzervativní stranou. Thatcherová i její předchůdce byli proti vstupu Spojeného království do Evropského mechanismu směnných kurzů (ERM), jelikož nepodporovali měnovou integraci v rámci ES. Nesoulad z vlastní strany přišel od jejího ministra financí Lawsona, který došel k názoru, že ke zlepšení britské ekonomiky je právě vstup do ERM nutný. Brzy se přidal i její podporovatel sir Geoffrey Howe, ale ze zcela jiných důvodů. Je to také jedna z příčin jejího odchodu z pozice premiérky vlády (Booker, North 2006: 263–264).

Margaret Thatcherová, ve svém projevu v Bruggách 21. září 1988, dala jasně najevo svůj postoj k ES. V projevu se zavázala, že se její vláda bude bránit za každou cenu jakékoliv snaze změnit ES v politickou unii, ve které by Spojené království muselo postoupit jakékoliv pravomoci evropským institucím. Podle ní by ES mělo být dobrovolnou a aktivní kooperací mezi nezávislými a suverénními státy. Současně se také v projevu postavila proti vzniku Evropské centrální banky (Palmer 1988).

Britsko-evropské vztahy se výrazněji posunuly po nástupu Johna Majora v roce 1990 na pozici premiéra, který nebyl tak neústupný v otázkách ES jako Thatcherová. Za jeho sedmileté vlády došlo k největší evropské integraci, tj. přijetí Smlouvy o Evropské unii (Maastrichtská smlouva) v roce 1992, která obsahovala prvky k vytvoření politické unie a vytvořila právní rámec hospodářské a měnové unie (Goněc 2002, 127–128).

2.3 Trvalé Britské výjimky

Velká Británie si vyjednala při schvalování Maastrichtské smlouvy v roce 1992 a Lisabonské smlouvy v roce 2008 ve čtyřech oblastech trvalé výjimky z práva

EU, takzvané opt-outy. Těmi byly ekonomická a měnová unie, Schengenská dohoda, prostor svobody bezpečnosti a práva a v neposlední řadě Listina základních práv a svobod (Kubátová, Bednárová, Kalánek 2016).

Schválením Maastrichtské smlouvy došlo k rozšíření pravomocí EU o oblast vnitřní bezpečnosti a zahraniční politiky. Byl schválen plán vytvoření společné měny „euro“, která měla nahradit dosavadní měny členských států. Velká Británie svůj první opt-out uplatnila v roce 1993, kdy si společně s Dánskem vymohla, že se měnové unie nezúčastní. Tím se osvobodila od přijetí eura jako národní měny. Na druhou stranu přišla o hlasovací právo v tématech týkajících se eura a možnost ovlivňovat složení Evropské centrální banky (Briggs 2015).

V roce 1985 podepsalo v Schengenu pět států: Německo, Francie a státy Beneluxu smlouvu. V té vyjádřili svůj zájem na vytvoření zóny volného pohybu, zrušení kontrol na vnitřních hranicích a zesílení kontrol na hranicích vnějších. Na ni v roce 1990 navazovala Schengenská prováděcí úmluva jako součást Amsterdamské smlouvy. V důsledku úmluvy byly v roce 1995 zrušeny hraniční kontroly mezi členskými státy a vytvořen Schengenský informační systém. Pro Británii bylo zrušení hraničních kontrol nepřijatelné. Irsko, aby udrželo Společnou cestovní zónu (CTA³) se Spojeným královstvím, a tím zabránilo vzniku tvrdé hranice mezi oběma zeměmi, muselo Británii následovat (Sion 2004). Proto si obě země vyjednaly trvalou výjimku a po jejím přijetí obě podepsaly Amsterdamskou smlouvu. Chrání a kontrolují si své hranice, ale jsou součástí Schengenského informačního systému (Kubátová, Bednárová, Kalánek 2016).

Prostor svobody, bezpečnosti a práva byl třetím pilířem Maastrichtské smlouvy. Nově je tento pilíř obsažen v hlavě V. Lisabonské smlouvy, nazvané Prostor svobody, bezpečnosti a práva. Podle protokolu č. 36 Lisabonské smlouvy se může Spojené království rozhodovat pro opt-in, nebo opt-out u jednotlivých zákonů, spadajících právě do V. hlavy. Britové mají k dispozici lhůtu tří měsíců k rozhodnutí pro opt-out u nově přijaté legislativy. Mohou poté kdykoli zažádat o její opt-in, ale jakmile je nový zákon přijat, nemůže být znovu vyloučen pomocí opt-out (Kubátová, Bednárová, Kalánek 2016).

Poslední opt-out se týká Charty základních lidských práv, která byla součástí Lisabonské smlouvy z roku 2007. Výjimku požadovala Velká Británie kvůli obavám zasahování Charty do britského zákoníku práce, který neumožňuje zaměstnancům hájit své zájmy pomocí stávků. Britové si proto vyjednali výjimku, podle které nemůže být jejich právní systém shledán Evropským soudním dvorem v rozporu s Chartou (Briggs 2015).

³ Angl. *Common Travel Area*

2.4 David Cameron a cesta k referendu

Na jaře roku 2010 vystřídal labouristu Gordona Browna v úřadu premiéra Spojeného království David Cameron. Přestože jeho zmodernizovaná konzervativní strana ve volbách zvítězila poprvé od roku 1992, k absolutní většině v parlamentu ji chybělo 20 křesel. To vedlo k vytvoření koalice s Liberálními demokraty. Nutnost vytvoření koalice posílila pravou část konzervativní strany, která opovrhovala Cameronovým „liberálním konzervatismem“ a tlačila ho k více tradičnímu konzervatismu. Přesto koalice vydržela celé své pětileté volební období a představila reformy školského systému, Národní zdravotní služby (NHS), sociálních benefitů, penzí a dalších oblastí. Cameronovi se taktéž podařilo legalizovat sňatky osob stejného pohlaví v Anglii a ve Walesu a nechal proběhnout referenda za nezávislost na Falklandských ostrovech a ve Skotsku. Postupně se ukazovalo, že největším Cameronovým problémem nebude udržení koalice, ale stále hlasitějšího pravého křídla jeho vlastní strany (Wheeler 2015).

S narůstající silou euroskeptiků uvnitř Konzervativní strany a poměrně významným vzestupem preferencí politické strany UKIP⁴ slíbil David Cameron „přejednání“ podmínek fungování Spojeného království v rámci Evropské unie a následné referendum o možném vystoupení⁵. Cameron doufal, že tím utiší euroskeptickou část jeho strany a získá na svou stranu voliče váhající mezi konzervativci a stranou UKIP. V tu dobu bylo také nepravděpodobné, že by mohla konzervativní strana v následujících volbách získat absolutní většinu křesel. Tím pádem by se musela opět spoléhat na koalici s Liberálními demokraty, kteří by takové referendum, vzhledem k jejich proevropskému postavení, vetovali (Mason 2016).

V květnu 2015 zvítězila ve volbách do dolní sněmovny, stejně jako v roce 2010, Konzervativní strana v čele s Davidem Cameronem. Tentokrát, oproti předběžným průzkumům předpovídajícím těsné vítězství a potřebu koalice, získala absolutní většinu mandátů. Za to vděčí částečně také příslibenému referendu o setrvání, nebo vystoupení z Evropské unie za nově vyjednaných podmínek. V létě téhož roku začal Cameron vyjednávat změnu podmínek členství v EU. V únoru 2016 představil výsledky vyjednávání, stanovil datum onoho slíbeného referenda na 26. červen a oznámil, že on i vláda Spojeného království budou usilovat o setrvání v EU (BBC 2016b).

Dohoda, kterou Cameron na půdě EU vyjednal, měla vejít v platnost, pokud by v referendu zvítězila možnost setrvání. Dohoda se týkala čtyř konkrétních oblastí. První oblastí byla otázka suverenity a navýšení role národních parlamentů, v rámci níž bylo dojednáno, že Spojené království bude vyjmuto ze závazku hlubší

⁴ „Strana pro nezávislost spojeného království“

⁵ Stalo se tak v lednu roku 2013, při proslovu v centrále softvérové společnosti Bloomberg.

politické integrace, a byl představen mechanismus „červené karty“⁶. Druhou oblastí byla imigrace, sociální dávky a volný pohyb občanů z jiných členských zemí. Další oblastí byla eurozóna, ve které vyjednal explicitní uznání, že Evropská unie má více než jednu měnu. Poslední oblastí bylo zvýšení konkurenceschopnosti a soutěživosti. V této oblasti vymohl na EU slíbení snížení administrativní zátěže v rámci volného trhu. Přestože David Cameron dokázal vyjednat drobné ústupky unie, nedokázal naplnit své předvolební sliby (BBC 2016a).

2.5 Kampaň a následné referendum

Kampaň před referendem začala 15. dubna 2015. Vznikly dvě oficiální kampaně *Vote leave* a *Britain Stronger in Europe*. Také vznikly ještě další neoficiální kampaně na obou stranách. Za zmínku určitě stojí kampaň *Grassroots Out* podporovaná Nigelem Farageem⁷. Kampaně běžely napříč politickými stranami, tzn. stranická příslušnost nehrála v tomto referendu téměř žádnou roli. Kampaň pro setrvání *Britain Stronger in Europe* podporovali, kromě v té době premiéra Davida Camerona, také expremiéři John Major, Tony Blair a Gordon Brown (Corbett 2016). Kampaň slibovala, že setrvání v EU bude znamenat navýšení počtu pracovních příležitostí, snižování cen potravin a pohonných hmot a také varovali před nejistotou, kterou by případný brexit znamenal (strongerin.uk 2016).

Na opačné straně stála již zmíněná oficiální kampaň *Vote Leave, Grassroots Out, Leave.EU* a několik dalších. Do čela *Vote Leave* se postavil spolustraníček Davida Camerona Boris Johnson (Corbett 2016). Pro „*leave*“ kampaně byla stěžejním argumentem migrace. Tvrdili, že vystoupení z EU vrátí Spojenému království absolutní kontrolu nad svými hranicemi, imigrací a zákony. Také slibovali, že vystoupením z EU ušetří Británie 350 milionů liber týdně a že bude mít možnost uzavírat obchodní dohody po celém světě (voteleavetakecontrol.org 2016).

Zajímavá je poměrně velká podobnost s referendem o setrvání v EU z roku 2016. Oba premiéři byli pod tlakem svých vlastních stran, oba osobně usilovali o setrvání a oběma slib „přejednání“ podmínek a následného referenda o setrvání v ES/EU pomohl vyhrát volby. Největším rozdílem oproti roku 1975 však byla samotná Evropská unie. Od dob premiéra Wilsona se rozrostla na 28 států a byla obohacena o Maastrichtskou, Amsterdamskou, a Lisabonskou smlouvu, které přinesly mnohem intenzivnější partnerství. Z toho důvodu byl v kampani pro vystoupení v roce 2016 kladen mnohem větší důraz na otázku suverenity, než tomu bylo v roce 1975. Otázka suverenity byla trnem v oku Spojeného království po

⁶ Pokud by alespoň 55% parlamentů členských států bylo proti návrhu komise, byl by zablokovan (BBC 2016a).

⁷ Předseda strany UKIP a jeden z nejhlasilějších advokátů odchodu z EU.

téměř celou dobu jeho participace v evropském integračním procesu. Přestože premiér Cameron dokázal pro Británii vyjednat výjimku ze závazku hlubší politické integrace, bylo téma suverenity, spolu s imigrací, hlavním argumentem kampaně pro vystoupení.

Také další témata, která hrála ústřední roli v kampani pro vystoupení Spojeného království z EU v roce 2016, nejsou na britské politické scéně ničím novým. Například otázka příspěvků do rozpočtu ES/EU se objevuje již od samotného vstupu Spojeného království do ES. Přestože premiérka Thatcherová dokázala vyjednat tzv. britský rabat, který značně snížil britský příspěvek do rozpočtu ES/EU, bylo téma peněz jedním z hlavních argumentů kampaně pro odchod. Navíc v dnešní době, kdy objem výdajů do zemědělství tvoří zhruba 40 % (oproti téměř 80 % v 80. letech) a Spojené království patří mezi nejbohatší státy EU, je britský rabat poměrně zastaralý a nespravedlivý vůči dalším členským státům (Šimová nedatováno). Otázka rozpočtu se promítá i do následného vyjednávání o vystoupení, a to v problematice finančního vyrovnání.

Dalším velice využívaným tématem v kampani pro vystoupení byla migrace. Na rozdíl od otázky peněz nebyla migrace v centru britského euroskepticismu od počátku. Do prominence se dostala hlavně po pátém rozšíření v roce 2004, kdy se Evropská unie rozrostla o osm států střední a východní Evropy, Kypr a Maltu. Od té doby rostl počet imigrantů ve Spojeném království obrovskou rychlostí. V roce 2017 bylo téměř 14,5 % lidí žijících v Británii narozeno mimo území Spojeného království, z toho téměř 40 % pocházelo z ostatních států EU (Vargas-Silva, Rienzo 2018). Kontrola imigrace byla ústředním tématem v referendu o vystoupení a byla také jedním z bodů bílé knihy premiérky Mayové.

Referendum se uskutečnilo 23. června 2016 a k překvapení většiny lidí na světě zvítězila kampaň „*leave*“. Výsledek byl poměrně těsný, s volební účastí 72,21 % bylo pro odchod 51,89 % a pro setrvání 48,11 % hlasů (BBC 2016c). To znamenalo obrovský debakl Davida Camerona, který několik hodin po zveřejnění výsledků oznámil svou rezignaci. Na post ministerského předsedy usedla 13. července Theresa Mayová a začala tak nová kapitola britské historie.

3 Prvotní cíle Spojeného království a Evropské unie

3.1 Bílá kniha a počáteční cíle Spojeného království

Dne 2. února 2017 zveřejnila vláda Spojeného království, v čele s premiérkou Theresou Mayovou, takzvanou bílou knihu⁸ o brexitu. V dokumentu s oficiálním názvem „Odchod Spojeného království, a nové partnerství s Evropskou unií“ (GOV.UK 2017a) rozvedla vláda dvanáct základních bodů, které poprvé představila premiérka Mayová ve svém projevu ze 17. ledna. Kromě těchto bodů také sdělila, že cílem Velké Británie je hladký odchod, který zachová kooperaci mezi EU a Spojeným královstvím a zároveň oba aktéry posílí (May 2017a).

V bílé knize se vláda zavázala k hladkému odchodu z EU za současného zachování transparentnosti a jistoty pro britské občany. Dalším bodem slíbila zpětné získání kontroly nad svými zákony a vymanění se z jurisdikce Soudního dvora EU. Výsledná dohoda bude taková, která bude vyhovovat všem zemím Spojeného království, povede k upevnění jejich vztahů a ochrání historické vazby na Irsko, včetně zachování Společného cestovního prostoru. Slibuje kontrolu vlastních hranic a počtu imigrantů z členských států EU. Stejně tak ochranu práv britských občanů žijících na území států EU a lidí z členských zemí EU už žijících na území Spojeného království. Dále se zavazuje k vytvoření nového partnerství s EU, zahrnující dohodu o volném obchodu a oboustranně výhodné celní podmínky. Kromě EU bude Spojené království také uzavírat dohody o volném obchodu po celém světě. Podle vlády je také důležité udržet se na špičce v oblasti vědy a inovací, a k tomu účelu nadále spolupracovat s partnery z EU. V oblasti bezpečnosti slibuje pokračování společného boje proti kriminalitě a terorismu. Posledním bodem vlády je dojednání hladkého a spořádaného vystoupení z EU. Kromě těchto bodů obsahuje bílá kniha ještě dva dodatky. První se týká mechanismů pro řešení sporů a uvádí několik příkladů, které ilustrují, jak je tento problém řešen v jiných mezinárodních smlouvách. Druhý dodatek upozorňuje na problém hranic mezi Severním Irskem a Irskou republikou (GOV.UK 2017a).

Jako prioritní téma označila vláda volný pohyb osob a zajištění práv Britů žijících na území ostatních států EU a vice versa. Ruku v ruce s prvním bodem bílé knihy chtěla vláda tuto otázku vyřešit již před oficiálním zahájením vyjednávání, aby ujistila své občany. To však nebylo možné, přesto by Spojené království toto téma rádo dojednalo při nejbližší příležitosti. V červnu 2017 vydala vláda dodatek k bílé knize, v němž jsou zveřejněny požadavky Velké Británie týkající se právě této problematiky (GOV.UK 2017b).

⁸ Angl. *white paper*. Jedná se o dokument, který prezentuje postoj vlády k určité záležitosti.

Centrálním bodem tohoto dodatku je status „usedlíka“ (*settled status*). Tento status by zaručoval právo na pobyt, práci, studium, zdravotní péči, sociální dávky a důchody jako u rodilých Britů. Status získají občané členských zemí EU bez kriminální minulosti, kteří se do Spojeného království přistěhovali před datem, které bude blíže upřesněno⁹, a žijí zde nepřetržitě více než pět let. Pokud v době vystoupení nedosáhnou na oněch pět let, bude těmto osobám umožněno zde žít a pracovat do konce tzv. přechodného období. V tomto období si budou moci zažádat o status usedlíka (pokud už splnili podmínku pěti let nepřetržitého pobytu). Pokud na pět let nedosáhnou ani po skončení přechodného období, zažádají si o dočasné povolení k pobytu, aby mohli podmínku pěti let splnit a mohli status usedlíka získat (ibid).

S volným pohybem osob je také spjata imigrace. V bodu, který se jí věnuje, uznává vláda přínos imigrantů pro ekonomiku i kulturu Spojeného království, zároveň ale sděluje, že imigrace musí být kontrolována a částečně omezována. Argumentuje tím, že v posledním desetiletí zaznamenala Británie rekordní počty imigrantů, což působí zátěž na veřejné služby a tlak na platy nízkopříjmových skupin. Dále navrhuje blíže nespécifikované přechodné období, aby tím získaly právnické i fyzické osoby čas na plánování a přípravu na změny, které brexit přinese (GOV.UK 2017a).

Dalším bodem, který vláda v dokumentu považuje za hodně důležitý a který bude posledním, kterému se v této části budu věnovat, je bod číslo osm, a to zajištění volného obchodu s Evropskou unií. Vláda si nepřeje zachování jednotného trhu, ale novou bilaterální dohodu o volném obchodu, která by měla obsahovat také celní dohodu. Cílem je, aby ekonomická návaznost na zbylou sedmadvacítku a vice versa byla co nejméně ovlivněna vystoupením Spojeného království. Aby vznikalo co nejméně obchodních bariér a aby se nemuselo začínat od nuly, určité prvky evropského jednotného trhu by mohly zůstat platné.

Zajímavostí je, že v této bílé knize není zmíněno tzv. „rozvodové vyrovnání“ (*divorce bill*). Jedná se o finanční vyrovnání mezi oběma aktéry, zejména jde o finanční závazky Spojeného království vůči Evropské unii. Většinou se týká evropských projektů, ke kterým se Britové zavázali ještě před referendem na dobu několika let. Největší část tohoto vyrovnání představuje sedmiletý rozpočet EU, ke kterému se David Cameron zavázal a který platí od roku 2014 do roku 2020 (Boffey 2017). Protože se tomuto poměrně důležitému bodu bílá kniha nevěnuje, jediný výrok, který se ještě před začátkem vyjednávání dotýká tohoto tématu, je v dopise premiérky Mayové Donaldu Tuskovi o aktivaci článku 50. V něm se píše, že by obě strany měly projednat vzájemné závazky a usilovat o spravedlivé

⁹ V dokumentu je uvedeno, že nebude dříve než 29. března 2017 a déle, než vystoupí Británie z EU

vyrovnání v duchu pokračujícího přátelství mezi Spojeným královstvím a Evropskou unií (May 2017b).

3.2 Pokyny Evropské rady a počáteční cíle Evropské unie

V reakci na dopis premiérky Mayové, aktivující článek 50 SEU, vydala Evropská rada dokument nazvaný „Pokyny Evropské rady na oznámení Spojeného království podle článku 50 SEU“¹⁰ (European Council 2017) po zvláštní schůzi 29. dubna 2017, které se neúčastnili zástupci Spojeného království. Tento dokument, stejně jako britská bílá kniha, prezentuje obecné postoje a zásady, které bude sledovat Evropská unie v nadcházejícím vyjednávání. Oproti bílé knize je text značně kratší, obecnější a soustředí se spíše na vyjednávání jako takové než na konkrétní politiky (ibid).

Dokument EU je rozdělen na úvod a šest bodů. V úvodní části dokumentu je uveden obecný cíl vyjednávání. Tím je ochrana vlastních zájmů EU a zájmů jejích občanů, podniků a členských států. Dále je uvedeno, že EU bude ve vyjednávání vystupovat jako jeden celek, spravedlivě pro všechny členské státy a ve prospěch jejích občanů. Vyjednávání bude vedeno v konstruktivním duchu a jejím cílem bude dosažení dohody, jakožto nejlepšího výsledku pro obě strany. Zároveň bude EU připravena i na situaci, kdyby se dohody nedosáhlo (ibid).

K otázce transparentnosti vyjednávání vydala Rada Evropské unie samostatný dokument. V něm se uvádí, že vyjednavatel Unie bude v průběhu vyjednávání komunikovat s občany i vnitrostátními parlamenty, že bude poskytovat pravidelné tiskové konference a informační materiály. Průběžně bude informovat Evropský parlament i partnerské třetí země o pokroku dosaženého ve vyjednávání. Všechny dokumenty Rady související s jednáním podle článku 50 SEU budou přístupné veřejnosti (Rada Evropské unie 2017).

Prvním bodem jsou základní principy. Zde je uvedeno, že výsledná dohoda musí být založena na rovnováze práv a povinností a bude zajišťovat rovné podmínky pro obě strany. V této souvislosti dává jasně najevo, že čtyři svobody jednotného trhu jsou nedělitelné. Dále se představitelé EU zavazují k transparentnosti vyjednávání a zásadě, že nic není dohodnuto, dokud není dohodnuto vše. To znamená, že nebude možné uzavírat jednotlivé otázky odděleně, ale vše musí být dohodnuto v rámci jedné finální dohody. Poté se opakuje, že EU bude vystupovat jednotně, a vylučuje, aby probíhala separátní jednání mezi členskými státy a Spojeným královstvím (European Council 2017).

¹⁰ Angl. *Guidelines Following the United Kingdom's Notification Under Article 50 TEU*

Dalším bodem je vícefázový přístup k jednání. Zde Evropská unie představila svou vizi, jak bude vyjednávání vypadat. Rozdělila ho do dvou fází. V první fázi se budou obě strany snažit zajistit spořádané vystoupení Spojeného království a v druhé fázi se bude jednat o budoucím vztahu mezi oběma aktéry. První fáze má dva hlavní cíle, a to „poskytnout občanům, podnikům, subjektům a mezinárodním partnerům co nejsrozumitelnější informace a co nejvyšší právní jistotu ohledně bezprostředních dopadů vystoupení Spojeného království z Unie“ a „vyřešit vyvázání Spojeného království z Unie a ze všech práv a povinností, které pro něj vyplývají z jeho závazků jakožto členského státu“ (ibid). Evropská rada bude vývoj sledovat a sama určí, kdy dojde k dostatečnému pokroku v první fázi, aby mohla být zahájena fáze druhá. Také je zde zmíněna možnost vyjednání přechodného období (ibid).

Následující bod, dohoda o podmínkách pro spořádané vystoupení, obsahuje konkrétní cíle, kterých se bude EU snažit v průběhu jednání dosáhnout. Jako první prioritu si stanovuje, stejně jako Spojené království, záruky zachování postavení a práv obyvatel členských států a jejich rodin v Británii. Výsledná dohoda musí zahrnovat právo získat trvalý pobyt po dosažení pěti let nepřetržitého legálního pobytu. Další skupinou, silně ovlivněnou brexitem, budou podniky. Ať už britské podniky operující na území EU a vice versa, nebo podniky zainteresované v programech financovaných EU. Proto budou členské země EU usilovat o minimalizaci nejistot a následků momentu, kdy SEU přestanou pro Spojené království platit. Dalším cílem je jednorázové finanční vypořádání. Zde EU uvádí, že bude usilovat o to, aby byly dodrženy závazky obou aktérů vyplývající z celého období členství Spojeného království v EU. V otázce Irského ostrova uznává EU Velkopáteční dohodu, za cíl si dává vyhnout se „tvrdé“ hranici a zároveň respektovat právní řád Unie. Měla by také vzniknout dohoda týkající se britského zámořského území na ostrově Kypr. EU uznává bilaterální dohody, uzavřené mezi Kyperskou republikou a Spojeným královstvím, pokud jsou slučitelné s právními předpisy EU. Cílem je zachování práv a zájmů občanů EU, kteří tam bydlí nebo pracují. Evropská unie také požaduje, aby výsledná dohoda upravovala otázky jurisdikční spolupráce, vymáhání práva a bezpečnosti (ibid).

Další bod představuje jen obecný rámec budoucích vztahů mezi Unií a Spojeným královstvím. EU sdílí cíl Spojeného království ustavit mezi sebou úzké partnerství, avšak znovu zdůrazňuje, že nemůže skýtat stejné výhody jako členství v Unii. Výsledná dohoda by měla zajišťovat rovné podmínky a dodržování unijních standardů v oblasti regulace a dohledu. Kromě budoucího partnerství v obchodu je EU připravena jednat také o partnerství v boji proti terorismu a mezinárodní trestné činnosti, bezpečnosti, obraně a zahraniční politice. Součástí dohody musejí být mechanismy pro řešení sporů a vymáhání práva. Poslední odstavec tohoto bodu sděluje, že v otázce Gibraltaru musí být nejprve dosažena dohoda mezi Spojeným a Španělským královstvím a až na jejím základě může vzniknout dohoda na úrovni EU (ibid).

Předposlední bod se věnuje zásadě upřímné spolupráce. Uvádí, že do samotného aktu vystoupení zůstává Spojené království členem EU a bude dodržovat z toho vyplývající práva a povinnosti. Samotná jednání budou vedena odděleně a nesmí narušit ostatní oblasti unijní politiky. Posledním bodem Evropská rada potvrzuje postupy, které stanovila 15. prosince 2016 (ibid).

4 Průběh vyjednávání o vystoupení Spojeného království z Evropské unie

Vyjednávání o brexitu oficiálně začalo 19. června 2017. Důvodem, proč jednání začala až téměř jeden rok po britském referendu, je princip „*no negotiations without notification*“ Evropské unie. Tato fráze používaná evropskými zástupci při téměř jakékoliv příležitosti de facto znamená, že není možné zahájit ani přípravné vyjednávání, dokud není aktivován článek 50 SEU. Tato strategie ukázala jednotnost EU27 a zabránila Britům v zahájení neformálních bilaterálních jednání hned po referendu (Rankin 2016).

4.1 Průběh vyjednávání v roce 2017

První kolo jednání bylo zahájeno 19. června 2017 v Bruselu. Na něm se sešli David Davis, britský ministr pro záležitosti související s odchodem z Evropské unie, a jeho protějšek Michel Barnier, hlavní vyjednávač Evropské unie pro jednání s britskou vládou o vystoupení Spojeného království z EU. Hlavním bodem tohoto zasedání bylo stanovení struktury a témat dalších jednání. Dohodli se na organizaci a prioritách. Obě strany se budou snažit dodržet, aby každý měsíc proběhl jeden týden vyjednávání. V první fázi bude jednání rozděleno do skupin podle témat, a to práva občanů, finanční vyrovnání (*divorce bill*), otázka Irska a ostatní otázky týkající se vystoupení. Oba se zavázali, že budou usilovat o co nejrychlejší vyřešení těchto otázek, aby mohlo jednání postoupit do další fáze (Barnier 2017a). Už v tomto kole můžeme vidět poměrně velký ústupek Spojeného království v otázce organizace procesu vyjednávání.

Cílem červencového kola jednání bylo představit pozice obou stran a najít oblasti, kde se prolínají a kde je potřeba hlubší diskuze. K otázce občanských práv vznikla tabulka, která ukazuje, kde se pozice aktérů prolínají (22 bodů), kde jsou neslučitelné (14 bodů) a kde je potřeba další diskuze k vzájemnému porozumění (osm bodů). To poukázalo na poměrně velikou propast mezi Spojeným královstvím a EU v této oblasti. V otázce Irska se shodli, že k jejímu vyřešení potřebují více detailních jednání. Minimum shody panovalo ohledně finančního vyrovnání. Barnier dal jasně najevo, že nejen v této otázce je potřeba ujasnit pozice britské strany, aby mohlo dojít k nějakému pokroku (Herszenhorn, Cooper, Ariès, De La Baume 2017).

Třetí kolo jednání, které bylo zahájeno 28. srpna 2017, nepřineslo žádné významné změny. V otázce občanských práv se strany dohodly na vzájemném uznávání profesních kvalifikací, na právu Britů žijících na evropském kontinentě k udržení evropské karty zdravotního pojištění a k ochraně sociálních benefitů obyvatel na obou stranách Lamanšského průlivu. Zásadní rozkol stále panuje v otázce vymahatelnosti těchto práv. EU trvá na tom, že by to měl zajistit Soudní dvůr Evropské unie, kdežto Britové tvrdí, že to spadá pod britský soudní systém.

Otázka finančního vyrovnání zůstala i po třetím kole na mrtvém bodě. Vyjednávači z obou táborů tvrdili, že největší pokrok třetího kola byl v otázce Irského ostrova. Přesto EU stále požaduje po Spojeném království, aby poskytlo detailnější návrhy na řešení tohoto problému (De La Baume, Ariès 2017).

Několik dní před čtvrtým kolem vyjednávání vystoupila premiérka Mayová ve Florencii se svým proslovem, který dle slov Michela Barniera vnesl do vyjednávání „novou dynamiku“ (Barnier 2017b). V projevu se Mayová vyjádřila pro dvouleté přechodné období, kdy budou i nadále platit všechna práva a povinnosti plynoucí z členství v EU. Také slíbila dodržení finančních závazků, ať už příspěvků do rozpočtu, tak i do projektů, ke kterým se Spojené království zavázalo v průběhu svého členství. Dále se explicitně vyslovila proti vzniku „tvrdé hranice“ na hranicích mezi Irskou republikou a Severním Irskem. Kromě těchto poměrně pozitivních bodů pro vyjednávání zopakovala také, že „žádná dohoda je lepší než špatná dohoda“ (May 2017c).

Přestože projev Mayové přinesl do vyjednávání čerstvý vítr, žádný markantní pokrok nenastal. Největším úspěchem čtvrtého kola byl příslib Spojeného království implementovat dohodu do vlastních zákonů a tím poskytnout jistotu lidem žijícím na Britských ostrovech, že jejich práva budou platná před britskými soudy. Stále panují neshody o roli Soudního dvora EU v této otázce. Spojené království dalo jasně najevo svou participaci na rozpočtu do roku 2020. Současně oznámilo, že ještě není v pozici, aby mohlo identifikovat konkrétní závazky, které vznikly během jeho členství. V otázce Irského ostrova došlo podle Michela Barniera ke konstruktivní diskuzi, ale žádný konkrétní pokrok prezentován nebyl (Barnier 2017b).

Poslední naplánované kolo před summitem Evropské rady, která bude rozhodovat o přechodu vyjednávání k druhé fázi, se konalo od 9. do 12. října 2017. Hlavní vyjednávač EU Michel Barnier posléze konstatoval, že jednání probíhala v konstruktivním duchu, ale žádný výrazný posun vpřed učiněn nebyl. Ve své závěrečné řeči oznámil, že shoda mezi oběma stranami panuje v několika bodech. Konkrétně v oblasti občanských práv jsou to za prvé, aby měla dohoda o vystoupení přímý účinek, a za druhé, aby byl výklad těchto práv stejný ve Spojeném království i Evropské unii. V otázce Irska byly učiněny kroky k pokračování Společného cestovního prostoru. Dohoda vznikla na postupu k ochraně Velkopáteční dohody, ale je stále spousta práce, která musí být udělána k vyřešení otázky Irského ostrova. Stav vyjednávání ohledně finančního vyrovnání označil Barnier za patovou situaci. Přestože se Spojené království zavázalo ke splnění svých závazků vůči EU, stejně jako ve čtvrtém kole, není schopno tyto závazky konkretizovat. Závěrem zdůraznil, že nemůže doporučit Evropské radě, aby v příštím týdnu zahájila druhou fázi vyjednávání (Barnier 2017c).

V druhé polovině října 2017 vydala Evropská rada třístránkový dokument, ve kterém představila závěry ze svého zasedání ten samý den. V něm oznámila, že

pokyny zveřejněné 27. dubna 2017 stále platí, že vítá dosažený pokrok v oblasti práv občanů a otázce Irska, ale že nebylo dosaženo „dostatečného pokroku“. Zvláště pak v otázce finančního vyrovnání, přestože Spojené království několikrát uznalo své závazky přijaté v průběhu svého členství, nebyl tento výrok podpořen závazným ani konkrétním příslibem. Evropská rada tedy vyzývá k pokračování vyjednávání první fáze a oznamuje, že posoudí, zda bylo ve výše zmíněných oblastech dosaženo „dostatečného pokroku“ na svém příštím zasedání v prosinci. Současně rada povolila zahájení interních příprav na druhou fázi (Evropská rada 2017a).

V listopadu následovalo šesté kolo jednání o brexitu. Po něm Barnier přednesl, že bylo docíleno dalšího dílčího pokroku u technických detailů, ale k dosažení „dostatečného pokroku“ je třeba si ještě vyjasnit několik klíčových problémů. Následující týden předseda Evropské rady Donald Tusk ve svém projevu, po setkání s Theresou Mayovou v Göteborgu, oznámil, že EU bude připravena zahájit druhou fázi vyjednávání už v prosinci. Ovšem aby to bylo možné, je zapotřebí, aby se mnohem více pokročilo ve věci Irska a finančního vyrovnání (European Council 2019).

Na zasedání Evropské rady 15. prosince 2017 posoudili její představitelé pokrok v jednání o brexitu a uznali, že bylo dosaženo „dostatečného pokroku“ ve třech hlavních oblastech první fáze. Současně také přijali pokyny pro zahájení fáze druhé. Zopakovali, že pokyny Evropské rady ze dne 29. dubna 2017 musejí být i nadále dodržovány. Upozornili, že progres v druhé fázi je podmíněn respektováním dohod učiněných v první fázi. Souhlasí s požadavkem Spojeného království na přibližně dvouleté přechodné období, během něhož nebudou britští zástupci působit v orgánech EU ani se účastnit rozhodování v orgánech a řídicích strukturách EU. Všechna práva a povinnosti (i ty, které vejdou v platnost v průběhu období), budou stále platné pro Británii až do konce přechodného období. Evropská rada také potvrzuje, že stále stojí o vytvoření úzkého partnerství mezi oběma aktéry (Evropská rada 2017b).

4.2 Průběh vyjednávání v roce 2018

Předmětem sedmého jednacího kola, které se konalo začátkem února 2018 a bylo zahajovacím kolem druhé fáze, byly konkrétně tři otázky. Přechodné období, Irsko a správa dohody o vystoupení. Koncem tohoto měsíce vydala Evropská komise návrh dohody o vystoupení (European Commission 2018a). V něm převádí do podoby právních ustanovení dosud vyjednané pozice z prosince 2017. Kromě toho je rozšířen o další otázky vystoupení, které ještě nejsou součástí dohody a zde vychází z postojů EU. Součástí dokumentu je mimo jiné také protokol o Irsku/Severním Irsku, který způsobil poměrně veliký rozruch na britské politické scéně. Komise v něm navrhuje, že Severní Irsko zůstane součástí celní unie v případě, že se nenajde žádné jiné řešení. Tento návrh takzvané pojistky vyvolal

negativní reakce DUP¹¹ a části konzervativní strany, kteří tvrdí, že by znamenala de facto vznik nové hranice v Irském moři. Theresa Mayová se nechala slyšet, že takové řešení irské situace by znamenalo podkopání jednotnosti Spojeného království. Dále řekla, že něco takového by nemohl odsouhlasit žádný ministerský předseda Spojeného království. Kromě irské otázky bylo v návrhu dohody také, že v případě sporů ohledně dohody o vystoupení by měl hlavní slovo Evropský soudní dvůr i přesto, že zástupci Spojeného království v průběhu celého vyjednávání jasně odmítají jurisdikci SDEU. Podle Evropské komise by měli mít evropští občané, kteří by přišli na Britské ostrovy v průběhu přechodného období, stejná práva, jako ti, kteří přišli před brexitem, s čímž Britové nesouhlasí (BBC 2018a).

O dva týdny později vystoupil Donald Tusk v Dublinu. Ve svém projevu dal jasně najevo, že irská otázka musí být vyřešena jako první, do té doby nemohou vyjednávání v ostatních bodech pokračovat. Vzhledem k tomu, že britská vláda odmítá tuto pojistku, ale současně i jednotný trh nebo celní unii, očekává se od ní, že navrhne realistické řešení, které by zabránilo vzniku „tvrdé hranice“. Toto Tuskovo ultimátum zatlačilo na britskou stranu, která se co nejrychleji chtěla pustit do vyjednávání o budoucím vztahu s EU (Stone 2018a).

Po dalším kole jednání, které skončilo 19. března 2018, předložili vyjednávači obou stran znění návrhu dohody o vystoupení. Obě strany se vyjádřily, že v tomto kole byly zaznamenány velké pokroky a 75% dohody již bylo odsouhlaseno. Přesto se Michel Barnier nechal opět slyšet, že nic není dohodnuto, dokud není dohodnuto vše. V rámci tohoto kola byla zkompletována otázka přechodného období, které bude trvat do 31. prosince 2020. Během něho bude Spojené království mít stejná práva a povinnosti jako členské státy, ale nebude mít své zástupce v orgánech a řídicích strukturách EU a bude spadat do jurisdikce Soudního dvora EU. Současně si bude moci vyjednávat obchodní dohody s třetími zeměmi. Britská strana ustoupila EU také v otázce práv evropských občanů, kteří přijdou do Spojeného království během přechodného období. Spojené království odsouhlasilo potřebu implementace irské pojistky do dohody o vystoupení, avšak ne za cenu hranice v Irském moři. Návrh dohody strhl vlnu nevole v britském parlamentu i uvnitř Konzervativní strany (Boffey, Asthana, O'Carroll 2018).

Evropská rada přijala pokyny, týkající se rámce budoucích vztahů se Spojeným královstvím po brexitu 23. března. V nich opět chválí pokrok, kterého bylo ve vyjednávání dosaženo a znovu opakují, že pokyny z 29. dubna a 15. prosince 2017 jsou stále platné v plném rozsahu. Dále uvádí, že je Unie odhodlána dosáhnout co možná nejbližšího partnerství s Velkou Británií. Partnerství by mělo pokrývat kromě obchodu a hospodářské spolupráce také další oblasti, konkrétně bezpečnost, obranu i zahraniční politiku. Zároveň ale dává najevo, že postoje Spojeného

¹¹ Demokratická unionistická strana

království takové hlubší partnerství ve značné míře neumožňují. Následně uvádí oblasti a příklady budoucí spolupráce (Evropská rada 2018a).

O tři měsíce později, v polovině června 2018, vydala Evropská komise a Spojené království společné prohlášení, v němž zveřejnily pokrok ve vyjednávání dohody o vystoupení. Výrazný posun zaznamenaly v otázkách, jako jsou cla, DPH, Euratom, osvědčení pro zboží, ochranu osobních údajů a zeměpisná označení. Ovšem pokrok týkající se irské pojistky není příliš výrazný (European Commission 2018b). Na konci června vyjádřila Evropská rada své znepokojení nad vývojem otázky irské pojistky. Vybdla k intenzivnějšímu úsilí v této oblasti, stejně tak jako v přípravě politického prohlášení o rámci budoucích vztahů. Závěrem vyzvala „členské státy, orgány Unie a všechny zúčastněné strany, aby zintenzivnily práce na své připravenosti na všech úrovních a s ohledem na všechny scénáře“ (Evropská rada 2018b).

Kabinet premiérky Mayové odsouhlasil na začátku července tzv. *Chequers plan*¹². Jedná se o bílou knihu vlády Spojeného království, s názvem „Budoucí vztah mezi Spojeným královstvím a Evropskou unií“¹³. V té navrhuje zónu volného obchodu mezi Spojeným královstvím a Evropskou unií, která by fungovala podle evropských regulací (ať už existujících, nebo nově přijatých) na zboží, nikoliv však na služby. To by de facto znamenalo, že by Británie mohla s EU obchodovat téměř jako doposud, pokud se jedná o průmyslové a zemědělské výrobky. Řešení sporů mezi oběma aktéry by řešila komise se zástupci britské jurisdikce i Soudního dvora EU. V otázce hranic by Spojené království vybíralo vlastní tarify na zboží určené pro Británii a tarif EU na zboží putující dále do Evropy. To by umožnilo vytváření vlastních obchodů se zbytkem světa a současně by to vyřešilo irskou otázku, protože by nebyla potřeba „tvrdé“ hranice. Současně požaduje zrušení volného pohybu osob mezi Spojeným královstvím a evropským kontinentem (Morris 2018).

Dva dny po schůzce v Chequers oznámil britský ministr pro brexit, po téměř dvou letech ve funkci, svou rezignaci. Argumentoval tím, že není možné vyjednat dohodu, v kterou sám nevěří. Podle Davise je plán z Chequers až přílišným ústupkem EU. Do jeho funkce byl jmenován Dominic Raab, v té době ministr bydlení, obcí a samosprávy (BBC 2018b). Kromě Davise podal svou rezignaci také, v té době ministr zahraničí a prominentní zastánce brexitu, Boris Johnson. Ve svém rezignačním dopise vyjádřil svou opozici k plánu premiérky, označil ho za polo-brexit a přirovnal status Spojeného království, v případě uskutečnění této dohody, ke statusu kolonie. (Stewart, Crerar, Sabbagh 2018).

Přestože Chequers plán byl pokusem premiérky Mayové o kompromis mezi „tvrdým“ a „měkkým“ brexitem, nezískal si podporu ani od zastánců ani od

¹² Podle místa, kde byl kabinetem schválen.

¹³ *The future relationship between the United Kingdom and the European Union*

odpůrců brexitu. Pozitivních ohlasů se plán nedočkal ani v Evropské unii. V projevu 20. července představil svůj postoj k němu hlavní vyjednávač EU Michel Barnier. V projevu zaznělo, že vynechání služeb z regulací EU by dalo Británii výraznou kompetitivní výhodu, což by bylo proti zájmům EU. Britský návrh na celní správu označil za přehnaně komplikovaný, s obrovskou administrativní zátěží. Také by pravděpodobně nebylo legální, aby země, která není členem, vybírala daně ve jménu EU (Stone 2018b). O týden později, po jednání s Dominicem Raabem, novým ministrem pro brexit, vyloučil možnost návrhu funkčnosti britského návrhu v oblasti celní správy. Přesto oznámil, že došlo k dílčím pokrokům, především v oblasti bezpečnosti (BBC 2018c).

Ve svém prohlášení, ze dne 20. srpna, sdělil Michel Barnier, že dohoda pravděpodobně nebude dokončena do říjnového summit EU, kde měla být schválena Evropskou radou. Obě strany se shodly, že jednání o spolupráci, ohledně obrany a bezpečnosti jsou u konce. Avšak problémovou otázkou stále zůstává Irsko/Severní Irsko a budoucí obchodní dohoda (Baczynska 2018). Následující týden výrazně stoupla hodnota libry, poté co se nechal hlavní vyjednávač EU slyšet, že je připraven nabídnout Spojenému království takové partnerství, které žádná třetí země nemá. Sdělil, že bude respektovat britské požadavky týkající se kontroly hranic, jurisdikce a peněz do té míry, pokud nebudou poškozovat jednotný trh EU (Hall 2018). Po následném jednání byly obě strany s postupem spokojeny, Raab tvrdil, že dohoda o vystoupení je na dosah. Přesto ještě chybí shoda v několika poměrně důležitých oblastech. Jmenovitě otázka irské pojistky, role Evropského soudního dvora, otázka spolupráce v oblasti kriminality a problém intelektuálního vlastnictví (BBC 2018d).

V září a říjnu proběhla dvě setkání Evropské rady. Při obou příležitostech potvrdilo všech 27 vedoucích představitelů svou jednotu a důvěru v Michela Barniera. V obou případech také nabádali k dalšímu intenzivnímu jednání, jelikož nebylo dosaženo „dostatečného pokroku“ (European Council 2019). Na začátku listopadu byla dohoda téměř dokončena. Návrh dohody o délce 585 stran, který byl dohodnut vyjednávači Spojeného království i Evropské unie, byl zveřejněn 14. listopadu. Mayová oznámila po mimořádné schůzce svého kabinetu, že došli k závěru jít s touto dohodou vpřed a finalizovat některé drobné detaily (Stewart 2018). Následující den předal hlavní vyjednávač EU Michel Barnier návrh dohody o brexitu předsedovi Evropské rady Donaldu Tuskovi, který navrhl dohodu finalizovat a formalizovat na mimořádné vrcholné schůzce dne 25. listopadu 2018 (ibid).

Dohoda způsobila další turbulence uvnitř kabinetu premiérky Mayové, Konzervativní straně, Parlamentu Spojeného království, ale i království jako takovém. Den po odsouhlasení dohody kabinetem, podali další dva ministři své rezignace. Jednou z nich byla rezignace ministra pro brexit Dominica Raaba. Ten ve svém rezignačním dopise píše, že nemůže podporovat dohodu, která

představuje poměrně veliké riziko, v řešení irské otázky, pro jednotnost Spojeného království. Na jeho místo byl dosazen, v pořadí už třetí ministr pro brexit, Stephen Barclay (BBC 2018e).

5 Dohoda o vystoupení Spojeného království z Evropské unie

Na mimořádné schůzi Evropské rady, která se konala 25. listopadu 2018, byla dokončena Dohoda o vystoupení Spojeného království z Evropské unie. K dohodě bylo připojeno Politické prohlášení o budoucích vztazích mezi Evropskou unií a Spojeným královstvím. Prohlášení není závazné, na rozdíl od dohody, která v případě ratifikace závazná bude, má délku 36 stran a poskytuje obecný rámec budoucích vztahů. Oficiální vyjednávání budoucích vztahů na základě tohoto prohlášení může začít až po brexitu¹⁴.

5.1 Hlavní text dohody o vystoupení

Samotná dohoda, dlouhá 585 stran, je rozdělena na šest částí a tři protokoly. První část se týká společných ustanovení. Dohoda o vystoupení musí mít stejný efekt na Spojené království, jako na všechny ostatní členské státy EU. Britské soudy musí interpretovat zákony vydané Evropským soudním dvorem po dobu trvání přechodného období.

Druhá část dohody, týkající se občanských práv, zůstala téměř nezměněná od březnového návrhu. Občané Spojeného království a jejich rodiny, žijící v členských státech EU a vice versa, na konci přechodného období budou moci i nadále žít, pracovat nebo studovat v hostitelské zemi. Mají právo na pobyt a budou moci i nadále pobírat sociální benefity. Musí s nimi být zacházeno stejně jako s občany hostitelského státu. Pokud budou v zemi žít alespoň pět let, budou si moci zažádat o trvalý pobyt. Také profesní kvalifikace budou nadále uznávány mezi EU a Spojeným královstvím. Implementace a aplikace těchto práv bude v EU kontrolována Evropskou komisí a ve Spojeném království nezávislou, národní autoritou (European Commission 2019).

Otázka občanských práv se týká více než tři miliónů občanů Spojeného království žijících na území členských států EU a více než jednoho miliónu občanů členských států, žijících ve Spojeném království. Proto byla považována za prioritu oběma stranami. Theresa Mayová původně požadovala, aby se dohoda vztahovala jen na osoby přicházející před brexitem. Evropská unie si nakonec prosadila vztahení výše zmíněných práv i na osoby přicházející do Británie v průběhu přechodného období.

Třetí část dohody se týká otázek souvisejících s rozlukou. To znamená zajištění bezproblémového zrušení stávajících ujednání a zajištění řádného vystoupení. Například zajištění, aby zboží, které bylo uvedeno na trh před koncem přechodného období, pokračovalo do svého místa určení bez potřeby jakékoliv modifikace nebo přejmenování zboží. Ochrana stávajících práv duševního vlastnictví a zeměpisných označení. Zajištění pokračování policejní a justiční

¹⁴ V té době 29. března 2019

spolupráce v trestních věcech a ostatních správních a soudních řízení, které byly zahájeny před koncem přechodného období. Používání dat a informací vyměňovaných před uplynutím přechodného období, otázky týkající se Euratomu a další záležitosti (European Commission 2019).

Přechodné období je tématem čtvrté části dohody. Během přechodného období budou ve Spojeném království platit předpisy Evropské unie. Spojené království zůstane po dobu přechodného období součástí celní unie i jednotného trhu i se všemi čtyřmi svobodami. Stále bude spadat pod jurisdikci Evropského soudního dvora. Také zůstane vázáno všemi mezinárodními dohodami, které jsou uzavřené mezi EU a třetími zeměmi. Spojené království nebude, v přechodném období, mít své reprezentanty v orgánech a řídicích strukturách EU. Je zde zmíněna možnost prodloužení přechodného období. Může být prodlouženo jen jednou, a to o jeden, nebo dva roky. Prodloužení je možné jen při domluvě obou stran, které musí být dosaženo před 1. červencem 2020 (ibid).

Pátá část dohody se týká otázky finančního vyrovnání. V dohodě se neuvádí konkrétní číslo, ale metodologie, jak ho vypočítat. V rámci finančního vyrovnání platí principy, že by žádný členský stát neměl platit více, nebo získávat méně po vystoupení Spojeného království. Spojené království zaplatí své závazky uzavřené v průběhu členství, současně nezaplatí více, nebo dříve, než kdyby zůstalo členem. Spojené království bude přispívat do rozpočtu pro roky 2019 a 2020, jako kdyby bylo stále členem EU. Pro závazky po roce 2020 bude britský podíl vypočítán na základě poměru mezi britskými příspěvky mezi lety 2014-2020 a příspěvky všech členských států (včetně Spojeného království) za stejnou dobu (ibid).

Spojené království bylo na počátku vyjednávání poměrně zdráhavé k otázce finančního vyrovnání. Evropská unie ale dala jasně najevo, že bez finančního vyrovnání jednání pokročit v ostatních otázkách. Odhady hovoří o tom, že Spojené království zaplatí Evropské unii zhruba 35-39 miliard liber (Keep 2018).

Šestá část představuje strukturu správy a řízení dohody o vystoupení. Ta má zajistit účinné řízení, provádění a vymáhání dohody, včetně vhodných mechanismů pro urovnávání sporů. Bude zřízen společný, britsko-evropský výbor, který bude v případě rozporu ohledně interpretace dohody rozhodovat. Pokud nebude na úrovni výboru rozhodnuto, spor bude postaven před nezávislý rozhodčí soud a ten vydá závazný rozsudek. Pokud by se spor týkal evropského práva, je soud povinen odkázat spor Evropskému soudnímu dvoru a je povinen se jeho rozhodnutím řídit (European Commission 2019).

5.2 Protokoly dohody o vystoupení

Protokol o Irsku / Severním Irsku dává jistotu, že nevznikne mezi Irskou republikou a Severním Irskem „tvrdá“ hranice. V případě, že skončí přechodné období a nebude existovat dohoda o budoucích vztazích Spojeného království a EU, která by zabránila vzniku tvrdé hranice, vznikne mezi nimi tzv. jednotné celní území. De facto bude Spojené království v dočasné celní unii s EU¹⁵. Spojené království bude v souladu s právními předpisy EU týkajícími se cel, a to i ve vztahu k třetím zemím. Určitá harmonizace práva bude potřeba v oblasti daní, životního prostředí, pracovního práva, státní podpory, hospodářské soutěže k zachování rovných podmínek pro obě strany. Současně nebude mít Spojené království povinnost implementovat novou legislativu EU. Spojené království bude mít možnost uzavírat obchodní dohody s třetími zeměmi, avšak celní unie značně limituje možnosti rozsahu těchto dohod (European Commission 2019).

V Severním Irsku budou nadále platit specifické právní předpisy EU. Aby mohlo Severní Irsko mít přístup na jednotný trh, tudíž nepotřebovalo tvrdé hranice, bude proto potřeba kontrolovat zboží při pohybu mezi Severním Irskem a zbytkem Spojeného království. Spojené království nemůže ukončit tuto pojistku samostatně, ale může být ukončena jen se souhlasem EU. To byl také jeden z důvodů rezignace ministra pro brexit, Dominica Raaba. (Raab 2018).

Irská pojistka byla jakýmsi kompromisem mezi Spojeným královstvím a EU. Theresa Mayová původně navrhovala vyřešit irskou otázku pomocí moderních technologií. To EU a Irská republika odmítly, jelikož nebyly přesvědčeni, že taková technologie vůbec existuje. Na to EU zareagovala tím, že navrhla, aby Severní Irsko zůstalo součástí jednotného trhu a celní unie, což by de facto znamenalo vytvoření tvrdé hranice mezi Severním Irskem a zbytkem Spojeného království. To nebylo v Británii vřele přijato, a proto nakonec byla do dohody začleněna výše zmíněná pojistka (European Commission 2019).

Druhý protokol dohody o vystoupení řeší situaci na ostrově Kypr. Cílem protokolu je chránit zájmy Kypřanů, kteří žijí a pracují ve výsostných oblastech, po brexitu. Zajistit, aby legislativa EU nadále platila v oblastech, jako je daňová politika, zboží, zemědělství a rybolov. Cílem těchto opatření je zajistit, aby právní předpisy platné pro kyperské občany ve výsostných oblastech byly stejné jako právní předpisy Kyperské republiky. Protokol uděluje Kypru odpovědnost za provádění a prosazování práva EU ve vztahu k většině zahrnutých oblastí, s výjimkou bezpečnostních a vojenských záležitostí (ibid).

¹⁵ Celní unie se nevztahuje na produkty rybolovu a akvakultury.

Protokol o Gibraltaru bude platný do konce přechodného období, s výjimkou ustanovení o právech občanů, která budou pokračovat i nadále. Protokol se týká přípravy na uplatňování občanských práv, jako druhé části dohody o vystoupení. Stanovuje úzkou spolupráci mezi Španělskem a Spojeným královstvím ve fiskálních záležitostech, ochraně životního prostředí a rybolovu, policejních a celních záležitostech. Memoranda o porozumění mezi Spojeným královstvím a Španělskem usnadňují spolupráci na úrovni práce mezi příslušnými orgány v Gibraltaru a ve Španělsku, prostřednictvím využití společného výboru pro práva občanů, životní prostředí, policii a celní orgány (ibid).

6 Závěr

Euroskeptické smýšlení je Británii vlastní už od počátků evropské integrace. Díky prvotní neúčasti a následným dvěma vetům Charlese de Gaulla nebylo Spojené království u vzniku a počátků evropské integrace a přišlo tak o možnost ji utvářet k obrazu svému. I přes mnohé výjimky Spojeného království, ať už jde o britský rabat Margaret Thatcherové, či opt-out z měnové unie za vlády Johna Majora nebo Shengenského prostoru, nebylo nikdy spokojeno a nikdy si nepřálo hlubší politickou integraci. Na základě toho se domnívám, že eventuelní referendum o vystoupení bylo nevyhnutelné. Také můžeme pozorovat, že otázky týkající se evropského projektu převážně nesledují stranické linie v britském parlamentu. Přestože opozice britského členství v roce 1975 pocházela převážně z Labouristické strany a v roce 2016 převážně z Konzervativní strany, nemůžeme říci, že by jedna ze stran byla čistě proevropská, nebo čistě euroskeptická.

Ve svých prvotních dokumentech zdůrazňují oba aktéři transparentnost jako hlavní vlastnost nadcházejících vyjednávání. EU navrhuje rozfázování průběhu vyjednávání, aby bylo nejprve zajištěno vystoupení Spojeného království, a až poté se řešily budoucí vztahy mezi oběma aktéry. Díky tomu obsahuje evropský dokument jen minimum informací o možném budoucím vztahu. Na druhé straně Spojené království se tomuto tématu věnuje mnohem podrobněji.

Oba aktéři označili ve svých dokumentech jako prioritu otázku občanských práv. Chtějí poskytnout jistotu, že budou moci žít, pracovat i studovat bez výraznějších změn i po brexitu, občanům Spojeného království, žijícím, pracujícím nebo studujícím na území členských států a vice versa. Současně se oba shodují, že je potřeba zabránit vzniku „tvrdé“ hranice mezi Severním Irskem a Irskou republikou. Ovšem o způsobu, jakým by toho chtěli dosáhnout, se v dokumentech nezmiňují. Dokument EU požaduje vyrovnání finančních závazků, vyplývajících z celého období členství Spojeného království v EU. V britském dokumentu se o tomto tématu nemluví vůbec.

Ještě před začátkem vyjednávání dala Evropská unie jasně najevo, že před aktivací článku 50 nemůže probíhat žádné vyjednávání. Současně se nechala slyšet, že ji reprezentuje její vyjednávač Michel Barnier, a proto neexistuje, aby se Spojené království pokoušelo o vyjednávání se zástupci jednotlivých členských států. Tím Evropská unie prezentovala svou jednotu a sílu, se kterou do jednání vstupuje.

Už v prvním kole zaznamenala EU ústupek ze strany Spojeného království, které přistoupilo na její rozfázování vyjednávání. Tím ustoupilo ze svého původního plánu, aby se řešily otázky vystoupení i budoucího vztahu současně. Díky rozdělení procesu vyjednávání na dvě fáze, kde, aby se mohlo pokročit do druhé fáze, musí být dosaženo „dostatečného pokroku“, získala Evropská unie poměrně podstatnou výhodu. Mohla pozdržet začátek druhé fáze a vynutit si tak

určité ústupky z britské strany, která byla pod časovým tlakem a chtěla, aby vyjednávání pokročilo k otázce budoucího partnerství.

Během první fáze bylo Spojené království několikrát vyzváno Michele Barnierem k více detailnímu upřesnění svých pozic. Dle mého názoru vešlo Spojené království do vyjednávání s představou, že právě ono je v pozici síly. Proto byla zpočátku viditelná jakási neochota přinášet do jednání detailní návrhy řešení problémů. Když Evropská unie dala jasně najevo, že nehodlá ustupovat a že pro ni není dohoda tak důležitá jako pro Brity, zvýšilo Spojené království svou aktivitu. Ve výsledku už ale nedokázalo dohnat časovou ztrátu, kterou jim první tři kola způsobila. Proto museli začít ustupovat požadavkům EU, aby byla uzavřena dohoda s dostatkem času na její ratifikaci.

Nejméně kontroverzním tématem dohody o vystoupení byla občanská práva. Obě strany se na začátku vyjednávání zavázaly poskytnout jistoty svým občanům ohledně jejich budoucnosti na území druhé strany. V této otázce ustoupilo Spojené království ze svého stanoviska, že lidé přicházející do Británie ze členských zemí EU během přechodného období by neměli mít stejné výhody jako lidé, kteří přišli během britského členství v EU.

Přechodné období, tak jak bylo ve výsledné dohodě vyjednáno, nebylo v Británii vřele přijato, neboť znamená de facto členství v Unii bez práva na své zástupce v evropských institucích. Evropská unie na oplátku umožnila Spojenému království vyjednávat smlouvy s třetími zeměmi během přechodného období. Ovšem žádná smlouva nemůže být implementována před jeho skončením.

Nejproblematictějším tématem celého vyjednávání bylo udržení otevřené hranice mezi Irskou republikou a Severním Irskem. Přestože se Spojené království zpočátku stavělo proti potřebě obsazení irské pojistky v dohodě o vystoupení, následně uznalo její potřebu. Ve výsledné dohodě došlo ke kompromisu obou stran. Případné zrušení pojistky by muselo být schváleno jak Evropskou unií, tak Spojeným královstvím. Britové se proto obávají, že by je EU mohla držet v celní unii na neurčito. Evropská unie zase namítá, že by Británie mohla celní unii zneužívat.

Když se podívám na vyjednávání jako celek, mohu konstatovat, že Spojené království ustoupilo Evropské unii ve více bodech, než by si přálo. Je to dáno tím, že na začátku vyjednávání přecenilo svou pozici a ztratilo tím drahocenný čas. Evropská unie díky tomu, že ovládala časový plán, mohla v průběhu vyjednávání zvýšit tlak na Spojené království, a tím si vymoci určité ústupky v jednotlivých otázkách. EU na mě v průběhu celého procesu působila více připravená. Poměrně překvapivá pro mě byla její jednotnost, především v porovnání s vládou premiérky Mayové, která musela v průběhu vyjednávání dvakrát měnit ministra pro brexit.

Dohoda o vystoupení byla v době odevzdání této práce již třikrát odmítnuta britským parlamentem. Datum brexitu bylo odloženo na říjen letošního roku a budoucnost Spojeného království je nejistá. Bude zajímavé sledovat, jak budou jednání pokračovat, zda britský parlament ratifikuje dohodu o vystoupení, jak moc bude modifikovaná oproti té listopadové a jak vlastně celý proces vystoupení dopadne.

7 Seznam použité literatury a zdrojů

Baczynska, Gabriela (2018). EU expects delay in Brexit deal beyond October target. *The Reuters*. 21. 8. 2018 (<https://www.reuters.com/article/uk-britain-eu-meeting/eu-expects-delay-in-brexit-deal-beyond-october-target-idUSKCN1L61TD>, 2. 4. 2019).

Barnier, Michel (2017a). Speech following the first round of Article 50 negotiations with the UK. *European Commission*. 19. 6. 2017 (http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-17-1704_en.htm, 26. 3. 2019).

Barnier, Michel (2017b). Press statement by Michel Barnier following the fourth round of Article 50 negotiations with the United Kingdom. *European Commission*. (http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-17-3547_en.htm, 3. 4. 2019).

Barnier, Michel (2017c). Press statement by Michel Barnier following the fifth round of Article 50 negotiations with the United Kingdom. *European Commission*. 28. 9. 2017 (http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-17-3921_en.htm, 6. 4. 2019).

BBC (2016a). EU reform deal: What Cameron wanted and what he got. 20. 2. 2016 (<https://www.bbc.com/news/uk-politics-eu-referendum-35622105>, 18. 3. 2019).

BBC (2016b). EU referendum: Cameron sets June date for UK vote 20. 2. 2016 (<https://www.bbc.com/news/uk-politics-35621079>, 17. 3. 2019).

BBC (2016c). EU referendum: England leads UK to exit. 24. 6. 2016 (<https://www.bbc.com/news/uk-politics-eu-referendum-36606245>, 19.3. 2019).

BBC (2018a). Theresa May rejects EU's draft option for Northern Ireland. 28. 2. 2018 (<https://www.bbc.com/news/uk-politics-43224785>, 1. 4. 2019).

BBC (2018b). Brexit Secretary David Davis resigns. 9. 6. 2018 (<https://www.bbc.com/news/uk-politics-44761056>, 4. 4. 2019).

BBC (2018c). Brexit: Barnier rules out key UK customs proposal. 26. 7. 2018 (<https://www.bbc.com/news/44964521>, 6. 4. 2019).

BBC (2018d). Brexit: Raab and Barnier claim progress but no Irish breakthrough. 31. 8. 2018 (<https://www.bbc.com/news/uk-politics-45363827>, 5. 4. 2019).

BBC (2018e). Stephen Barclay named new Brexit Secretary. 16. 11. 2018. (<https://www.bbc.com/news/uk-46241693>, 13. 4. 2019).

Briggs, Mark (2015). Europe 'à la carte': The whats and whys behind UK opt-outs. 12. 5. 2015 (<https://www.euractiv.com/section/uk-europe/linksdossier/europe-a-la-carte-the-whats-and-whys-behind-uk-opt-outs/>, 19. 3. 2019).

Boffey, Daniel (2017). Brexit divorce bill: what is it and how does it affect talks? *The Guardian*. 20. 6. 2017 (<https://www.theguardian.com/politics/2017/jun/20/brexit-divorce-bill-what-is-it-and-how-does-it-affect-talks>, 18. 3. 2019).

Boffey, Daniel – Asthana, Anushka – O'Carroll, Lisa (2018). Theresa May under fire over Brexit transition deal. *The Guardian*. 19. 3. 2018 (<https://www.theguardian.com/politics/2018/mar/19/uk-and-eu-agree-terms-for-brexit-transition-deal>, 3. 4. 2019).

Booker, Christopher – North, Richard (2006). *Skryté dějiny evropské integrace od roku 1918 do současnosti*. (Barrister & Principal: Brno).

Corbett, Steven (2016). The Social Consequences of Brexit for the UK and Europe: Euroscepticism, Populism, Nationalism, and Societal Division. *International Journal of Social Quality* 6 (1), s. 11–31.

De La Baume Maïa – Ariès Quentin (2017). Brexit talks round 3 – what we learned. *Politico*. 1. 9. 2017 (<https://www.politico.eu/article/brexit-talks-round-3-what-we-learned/>, 3. 4. 2019).

European Commission (2018a). European Commission Draft Withdrawal Agreement on the withdrawal of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the European Union and the European Atomic Energy Community. 14. 11. 2018 (https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/draft_withdrawal_agreement_0.pdf, 4.4. 2019).

European Commission (2018b). Joint statement from the negotiators of the European Union and the United Kingdom Government on progress of negotiations under Article 50 TEU on the United Kingdom's orderly withdrawal from the European Union. 19. 6. 2018 (https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/joint_statement.pdf, 4. 4. 2019).

European Commission (2019). The EU-UK Withdrawal agreement explained (slides). 8. 2. 2019 (https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/the_withdrawal_agreement_explained.pdf, 11. 4. 2019).

European Council (2017). Guidelines following the United Kingdom's notification under article 50 TEU. 29. 4. 2017 (<http://www.consilium.europa.eu/media/21763/29-euco-art50-guidelinesen.pdf>, 24. 3. 2019).

European Council (2019). Brexit – Timeline. *European Council*. 15. 4. 2019 (<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-uk-after-referendum/>, 16. 4. 2019).

Fajmon, Hynek (2010). *Margaret Thatcherová a její politika*. (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury).

Gerbert, Pierre (2004). *Budování Evropy* (Praha: Karolinum).

Evropská rada (2017a). Zasedání Evropské rady (článek 50) (20. Října 2017) – závěry. 20. 10. 2017 (<https://www.consilium.europa.eu/media/23492/20-euco-conclusions-art50-cs.pdf>, 7. 4. 2019).

Evropská rada (2017b). Zasedání Evropské rady (článek 50) (15. prosince 2017) – pokyny. 15. 12. 2017 (<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/XT-20011-2017-INIT/cs/pdf>, 7. 4. 2019).

Evropská rada (2018a). Zasedání Evropské rady (článek 50) (23. března 2018) – pokyny. 23. 3. 2018 (<https://www.consilium.europa.eu/media/33495/23-euco-art50-guidelines-cs.pdf>, 8. 4. 2019).

Evropská rada (2018b). Zasedání Evropské rady (článek 50) (29. června 2018) – závěry. 29. 6. 2018 (<https://www.consilium.europa.eu/media/33495/23-euco-art50-guidelines-cs.pdf>, 8. 4. 2019).

Goněk, Vladimír: 2002. Od „malé Evropy“ k „velké Evropě“. Dějiny rozšiřování Evropských společenství. (Masarykova univerzita: Brno)

GOV.UK (2017a). The United Kingdom's exit from, and new partnership with, the European Union. 15. 5. 2017 (<https://www.gov.uk/government/publications/the-united-kingdoms-exit-from-and-new-partnership-with-the-european-union-white-paper/the-united-kingdoms-exit-from-and-new-partnership-with-the-european-union--2>, 23. 3. 2019).

GOV.UK (2017b). The United Kingdom's Exit from the European Union: Safeguarding the Position of EU Citizens Living in the UK and UK Nationals Living in the EU 26. 6. 2017 (<https://www.gov.uk/government/publications/safeguarding-the-position-of-eu-citizens-in-the-uk-and-uk-nationals-in-the-eu/the-united-kingdoms-exit-from-the-european-union-safeguarding-the-position-of-eu-citizens-living-in-the-uk-and-uk-nationals-living-in-the-eu>, 23. 3. 2019).

Hall, Macer (2018). Barnier concedes EU prepared to give Britain unique Brexit deal. *The Express*. 29. 8. 2018 (<https://www.express.co.uk/news/uk/1010352/Brexit-news-michel-barnier-brexit-deal-uk-eu-news>, 9. 4. 2019).

Herszenhorn, David M. – Cooper, Charlie – Ariès, Quentin – De La Baume, Maïa (2017). EU and UK in divorce deadlock after first full Brexit talks. *Politico*. 17. 8. 2017 (<https://www.politico.eu/article/brexit-negotiation-eu-and-uk-in-divorce-deadlock-after-first-full-talks/>, 6. 4. 2019).

Keep, Matt (2018). Withdrawal Agreement: The financial settlement. *House of Commons Library*. 5. 12. 2018 (<https://commonslibrary.parliament.uk/brexit/the-eu/withdrawal-agreement-the-financial-settlement/>, 8. 4. 2019).

Kubátová, Eliška – Bednářová, Lucie – Kalánek, Filip (2016). EU a Velká Británie: Historie vztahů a cesta k referendu. *Euractiv*. 29. 12. 2016 (<https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/linksdossier/eu-a-velka-britanie-historie-vztahu-a-cesta-k-referendu-000142/>, 18. 3. 2019).

Mason, Rowena (2016). How did UK end up voting to leave the European Union? *The Guardian*. 24. 6. 2016 (<https://www.theguardian.com/politics/2016/jun/24/how-did-uk-end-up-voting-leave-european-union>, 18. 3. 2019).

May, Theresa (2017a). The government's negotiating objectives for exiting the EU: PM speech. *GOV.UK* 17. 1. 2017 (<https://www.gov.uk/government/speeches/the-governments-negotiating-objectives-for-exiting-the-eu-pm-speech>, 22. 3. 2019).

May, Theresa (2017b). Prime Minister's letter to Donald Tusk triggering Article 50. *GOV.UK*. 29. 3. 2017 (<https://www.gov.uk/government/publications/prime-ministers-letter-to-donald-tusk-triggering-article-50/prime-ministers-letter-to-donald-tusk-triggering-article-50>, 24. 3. 2019).

May, Theresa (2017c). PM's Florence speech: a new era of cooperation and partnership between the UK and the EU. *GOV.UK* 22. 9. 2017 (<https://www.gov.uk/government/speeches/pms-florence-speech-a-new-era-of-cooperation-and-partnership-between-the-uk-and-the-eu>, 3. 4. 2019).

Morris, Chris (2018). Brexit: What does the government White Paper reveal? *BBC*. 12.

7. 2018 (<https://www.bbc.com/news/uk-44807561>, 6. 4. 2019).

Palmer, John (1988). September 21 1988: Thatcher sets face against united Europe. *The Guardian*. 21. 9. 1988 (<https://www.theguardian.com/business/1988/sep/21/emu.theeuro>, 14. 3. 2019).

Raab, Dominic (2018). In: Twitter [online] 15. 11. 2018 (<https://twitter.com/DominicRaab/status/1062992019449098241/photo/1>).

Rada Evropské unie (2017). Hlavní zásady transparentnosti pro účely jednání podle článku 50 SEU. 22. 5. 2017 (<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/XT-21023-2017-INIT/cs/pdf>, 14. 4. 2019).

Rankin, Jennifer (2016). EU commission still refuses UK talks before article 50 triggered. *The Guardian*. 3. 10. 2016 (<https://www.theguardian.com/politics/2016/oct/03/eu-commission-still-refuses-uk-talks-before-article-50-triggered>, 22. 3. 2019).

Sion, Maya (2004). The Politics of Opt-Out in the European Union: Voluntary or Involuntary Defection? *IWM Junior Visiting Fellowss Conferences*. 16, (7).

Stewart, Heather – Crerar, Pippa – Sabbagh, Dan (2018). May's plan 'sticks in the throat', says Boris Johnson as he resigns over Brexit. *The Guardian*. 9. 7. 2018 (<https://www.theguardian.com/politics/2018/jul/09/boris-johnson-resigns-as-foreign-secretary-brexit>, 2. 4. 2019).

Stewart, Heather (2018). Theresa May's Brexit plan: a split cabinet, a split party and a split nation. *The Guardian*. 14. 11. 2018 (<https://www.theguardian.com/politics/2018/nov/14/theresa-may-wins-cabinet-backing-for-brexit-deal>, 2. 4. 2019).

Stone, Jon (2018a). EU freezes Brexit talks until Britain produces 'realistic' Irish border solution. *The Independent*. 8. 3. 2018 (<https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/brexit-eu-talks-irish-border-tusk-varadkar-northern-ireland-uk-solution-dup-a8246216.html>, 28. 3. 2019).

Stone, Jon (2018b). Brexit: Michel Barnier rules out Theresa May's Chequers customs plan. *The Independent*. 26. 7. 2018 (<https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/brexit-barnier-rules-out-theresa-may-plan-customs-union-a8465341.html>, 2. 4. 2019).

Strongerin.co.uk (nedatováno). Get the facts. (https://www.strongerin.co.uk/get_the_facts, 21. 3. 2019).

Šimová, Kateřina (nedatováno). Problémy rozpočtu EU. *Euroskop* (<https://www.euroskop.cz/8921/sekce/problemy-rozpocet-eu/>, 12. 4. 2019).

Vargas-Silva, Carlos – Rienzo, Cinzia (2018). Migrants in the UK: An Overview. *The Migration Observatory*. 15. 10. 2018. (<https://migrationobservatory.ox.ac.uk/resources/briefings/migrants-in-the-uk-an-overview/> 8. 4. 2019).

Voteleavetakecontrol.org (nedatováno). Why Vote Leave. (http://www.voteleavetakecontrol.org/why_vote_leave.html, 21. 3. 2019).

Wheeler, Brian (2015). The David Cameron Story. *BBC*. 12. 9. 2016 (<https://www.bbc.com/news/uk-politics-eu-referendum-36540101>, 23. 3. 2019).

8 Résumé

This bachelor thesis deals with the exiting of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the European Union. In the first part of the thesis, I focused on the historical relations between the United Kingdom and the European Union. I have shown that most of the topics debated during the negotiations and the campaign preceding the referendum can be traced to the beginning of British participation in the European Communities. I have also pointed out some similarities between the 2016 and the 1975 referendums. The second chapter focused on the goals of the United Kingdom and the European Union before the negotiations started. I have analysed documents from both sides and pointed out areas where their goals differ and where they overlap. The third part was about the negotiations itself. I have pointed out some differences between the United Kingdom and the European Union in their approach. The lack of initiative on the British side caused them to make some concessions in the end. I also pointed out the advantage that the European Union gained by phasing the process of negotiations. The last chapter of my thesis focused on the withdrawal agreement that was agreed by the European Council and Theresa May's cabinet in November 2018. I described how were the problematic topics resolved and which side made what concessions.